

Medieforskningen

Vitenskap, eller tjener for de "gode verdier"?

ØYSTEIN SANDE

Formålet med denne artikkelen er å reise spørsmålet om "kvalitetskontroll" av en del av det som presenteres som "medieforskning". Jeg vil drøfte hvordan man kritisk kan evaluere forskning som har sitt utspring i et mer eller mindre intenst engasjement for en "god sak", utført på en slik måte at det kan stilles spørsmål ved den vitenskapelige holdbarheten. Saken er god, engasjementet brennende, men resultatet ikke nødvendigvis tilsvarende "godt", målt etter allment aksepterte regler for vitenskapelig forskning.

Dette gjelder ikke bare for medievitenskapen, men også for mange andre samfunns- og human-vitenskaper. Det noe spesielle med medievitenskapen ligger i den dominerende posisjonen massemediene etter hvert har fått i vår type samfunn (jfr. begrepet "mediesamfunnet"). Deres innhold er på nesten utallige måter innvevd i samfunnslivet, med kultur og delkulturer, politisk og økonomisk system, standarder for moral, kvalitet, "det gode liv", osv – og med konflikter omkring mange av disse verdiene. Flere deler av mediens innhold blir uunngåelig gjenstand for misnøye fra større eller mindre grupper, kanskje så sterk misnøye at det reises krav om sensur. Det kan være misnøye med (reell eller påstått) slagside ved dekning av visse stoffområder, med visning av både reell og fiktiv vold, med "sex and crime", med "tabloidisering", med "negative nyheter" – og mye annet som større eller mindre grupper misliker. Om det ikke akkurat reises krav om sensur, blir det i det minste reist et "rop om forskning". De fenomener som vekker så sterke negative reaksjoner, må kartlegges nøyer, og da (selvsagt) gjennom medieforskning.

Forskning i seg selv kan neppe skade. Men det er ikke likegyldig hvordan forskningen gjennomføres. Det er et kjent fenomen innen kunnskapssosiologien at et sterkt følelsesmessig engasjement i forhold til de fenomener som skal utforskes, kan nedfelle seg i skjevheter i forskningsresultatene. Dette er ikke ensbetydende med at et "nøytralt" eller "uengasjert" forhold er det beste utgangspunkt. Det vanligste standpunkt i dag er vel at et visst monn av interesse og engasjement i forhold til forskningsobjektet er en fordel, særlig når det kan kombineres med evne og vilje til vitenskapelig redelighet og selvkritikk. Uansett forskerens subjektive engasjement til studieobjektet er

kravene til vitenskapelighet gjennom hele forskningsprosessen et like ufravikelig krav som ellers, og forskeren bør uansett være klar over, og kunne skille mellom, sterke meninger om "gode" og "dårlege" medieprodukter, og en medievitenskapelig holdning.

La det med en gang være sagt at jeg synes medieforskningen generelt holder en god vitenskapelig standard, også når den tar for seg kontroversielle temaer og medieinnhold. Men det dukker også opp med ujevne mellomrom "forskning" som preges av mer engasjement enn av vitenskapelighet. En viktig grunn til å reise spørsmål om kritikk og "kvalitetskontroll" er at grensene mellom medieforskning og "ikke-medieforskning" (foreløpig?) er flytende, og nesten hvilken som helst undersøkelse som omhandler mediene og deres innhold på en eller annen måte, blir akseptert som "medieforskning", og forskeren bak blir presentert som "medieforsker". Slik undersøkelser kan avføde store medieoppslag, og kanskje en runde med offentlig debatt omkring temaet. Det trenger ikke stå etablerte medieforskere bak undersøkelsen; det kan like gjerne være forskere med annen bakgrunn, eller folk uten særlig forskningsbakgrunn i det hele tatt, men med sitt engasjement som viktigste "kvalifikasjon".

Denne åpenheten i en relativt ung vitenskap har utvilsomt også sine fordeler. Den unngår å virke ekskluderende, og kan stimulere til kritikk og til bedre forskning. (Et minst like stort problem er det, at på flere områder med sterke meninger foreligger det knapt forskning, god eller dårlig, i det hele tatt. Bare sterke meninger, som får bli stående uimotsagt.) Meningen med denne artikkelen er ikke å ekskludere noen, men å stoppe opp og kritisk evaluere en del slik forskning utfra metodiske og vitenskapeteoretiske resonneringer.

Som forsker selv har jeg gjennom en del år fulgt med i medieforskningen, særlig den som tar for seg nyheter og beslektede sjangre. Flere ganger har jeg reagert på en del "engasjert innholdsanalyse", og jeg har også i en tidligere artikkel (i *Pressens årbog*, se Sande 1990) kritisert en variant av "engasjert forskning", nemlig en hel forskningstradisjons ukritiske anvendelse av begrepet "negative nyheter". I denne artikkelen skal jeg kort rekapitulere denne kritikken, og bruke den som eksempel på det jeg mener bør være en generelt anvendelig kritisk evaluering av forskning med en uttalt verdiforankring.

Forskning og ”verdi-nøytralitet”

Det som hittil er sagt, er ikke ment som et (gammelmodig) for-svar over et klassisk positivistiske ideal om ”verdi-nøytrali-tet”, at sosiale verdier på ingen måte må ”blandes” inn i vitenskapelig forskning. Positivism-debatten (i den grad det har vært noen reell debatt) regner jeg som tilbakelagt. Konklusjonen, som i dag synes å ha allmenn oppslutning, er en be-tinget seier for positivisme-kritikerne: det er i all forskning helt legitimt å stille opp klart formulerte verdier, og så ”måle” i hvilken grad disse er realiserte og/eller hvilke virkemidler som er egnet til å realisere dem. Dette viser seg som regel fullt for-enlig med de tradisjonelle krav til vitenskapelig metode, med sine begrepsdefinisjoner, kategoriseringer, operasjonalise-ringer og regler for innsamling og bearbeiding av empirisk materiale. Det er legitimt å legge sosiale verdsett til grunn i forskningen, *men*: det må skje etter klare spilleregler. Det holder ikke, slik han av og til har fått inntrykk av, å erklære at ”forskningen er ikke og kan ikke være verdi-nøytral”, og så bare fritt slippe engasjementene løs. Selv om forskning og verdier er en fullstendig legitim (og uunngåelig) kombinasjon, kreves det som nevnt visse spilleregler for hvordan fakta og verdier skal tilordne seg hverandre.

U-landssolidaritet som eksempel på ”engasjert forskning”

Så til det konkrete eksempel på en kritisk, vitenskapsteoretisk evaluering av forholdet mellom forskning og sosiale verdsett. Det eksemplet jeg har valgt, er det verdsett jeg har valgt å kalle ”u-landssolidaritet”, og som allerede gjennom flere årtier har gjennomsyret en stor del av forskningen om internasjonale forhold, også av den internasjonale nyhetsstrømmen. Det er ikke det eneste verdsett jeg kunne ha valgt; andre mer eller mindre aktuelle verdsett i medieforskningen er ”anti-bildevold”, ”anti-tabloidisering” og ”demokratisk deltakelse”, men disse skal jeg i denne sammenheng la ligge.

Men kan det være noe som helst galt i at medieforskere engasjerer seg til fordel for u-land og demokrati, mot spekulativ vold i bildemediene, for medienes demokratiske funksjon, osv.? Det er relativt ukontroversielle verdsett, og det finnes da også mye god forskning med forankring i disse verdsettene? Jo visst! Men nettopp derfor er det meget viktig å klare å *holde to tanker i hodet samtidig!* Den ene tanken er at disse verdsettene er svært ”gode”; den andre tanken er at forskning med utgangspunkt i et av dem ikke dermed blir garantert like god forskning.

Det verdsett jeg kaller u-landssolidaritet, er en generell holdning i den vestlige verden siden tida rundt 1960, om ikke før. Den vokste i takt med den store avkoloniseringsprosessen på den tida. De mange nye statene i Afrika og Asia (i noen grad også i Mellom- og Sør-Amerika) var åpenbart fattigere enn ”oss rike” i Vest-Europa og Nord-Amerika, de hadde behov for hjelp til ”utvikling”, og vi fikk nettopp begrepet ”utviklingsland”, forkortet til u-land.

Forholdet mellom ”i-land” og ”u-land” ble tema i mange internasjonale fora, ikke minst FN og dens underorganisasjoner. Bare ett aspekt ved dette forholdet skal tas opp her, nemlig

den internasjonale nyhetsstrømmen. Da u-landene så nærmere på hvordan denne artet seg, ble de nærmest rasende over hvor dårlig de kom ut. Verden viste seg å være dominert av de store, vestlige nyhetsbyråene, og u-landene følte seg kraftig diskriminert i det internasjonale nyhetsstoffet, både kvantitativt og kvalitativt. Forholdene ble tatt opp i UNESCO på 1970-tallet, med krav om ”ny internasjonal informasjonsorden”, men resultatet ble vel lite annet enn kraftige konfrontasjoner.

Men u-landene hadde (og har) iallfall sympati hos mange vestlige liberale og radikale, blant dem mange forskere. Den internasjonale nyhetsstrømmen ble fort et aktuelt forsknings-tema, med forskere som i sitt hjerte sympatiserte med u-landene og i all hovedsak delte deres kritikk av det urettferdige i den herskende ”informasjonsorden”. Dette ble også (og er fort-satt) et meget populært tema hos studenter som trengte noe å skrive om i akademiske arbeider på ulike nivåer (semesteropp-gaver, hovedfagsoppgaver).

Det teoretiske fundament for mye av denne forskningen ble lagt i den nå klassiske artikkelen ”The Structure of Foreign News” av Johan Galtung og Mari Holmboe Ruge, som stod i *Journal of Peace Research* i 1965. Som klassiker har denne artikkelen (selvsagt) både sine sterke og svake sider. Det samme kan utvilsomt sies om den forskningen den har inspirert til, men min hensikt her er å gripe fatt i to begreper som, hver på sin måte, men begge i velment u-landssolidaritet, mer har bidradd til å forvirre enn til å fremme en god medie-vitenska-pelig begrepsutvikling og forskning. Det gjelder begrepene *negative nyheter* og *u-landsnyheter*. Det siste er mindre forvir-rende enn det første, og mens jeg kritiserte det begrepet første allerede en artikkel i *Pressens årbog* 1990 (Sande 1990), er det først de siste årene jeg er blitt oppmerksom på (de mindre) svakhetene ved siste begrepet.

’Negative nyheter’

I denne kritikken baserer jeg meg altså på min tidligere artikkel fra 1990, og skal her bare gjengi noen av hovedpunktene.

En viktig del av (den kvalitative) kritikken fra u-landene mot den ”herskende informasjonsorden”, var de vestlige byrå-enes ensidige fokusering på ”negative nyheter” når de i det hele tatt brakte noe fra disse landene: krig, katastrofer, kriser, brudd på menneskerettighetene, osv. Parallelt med dette kom savnet av nyheter om sosial utvikling og annet positivt som de samme nyhetsbyråene ikke var like interessert i å rapportere om. Kritikken ble ganske godt sammenfattet i et utsagn fra den tidligere kenyanske politikeren Tom Mboya: ”Ghana er første-sidestoff hver gang et medlem av opposisjonen blir arrestert, men en får aldri høre om hvordan prosenten av barn på skole har økt, fra 50 til 85 de første 10 selvstendighetsårene.” (gjen-gitt Sogstad/Mellum 1985:9).

Dette er en kritikk som det ikke er vanskelig å slutte seg til, og det er ingenting å si på at kritikken ble delt av u-landssoli-dariske nyhetsforskere og studenter. Begrepet ”negative nyheter” fikk ”legitimitet” fra den nevnte artikkel av Galtung og Holmboe Ruge, som i sin liste over tolv ”news factors” hadde ”negativity” som én av dem. Dermed var grunnlaget lagt for klassifisering av nyheter som negative/nøytrale/positive, ved siden av andre kategoriseringer, i tallrike studier av ”u-lands-

nyheter” i vestlige media. Den grunnleggende motivering for denne variabelen har helt klart vært at den skal teste om u-landene blir ”dårlig” behandlet også på denne måten, dvs. gjennom en uforholdsmessig stor andel ”negative nyheter”.

Min kritikk av begrepet er inndelt i to nivåer: først en rent vitenskapsteoretisk kritikk av variabelkonstruksjonen, dernest en kritisk drøfting av de u-landssolidariske vurderinger som ligger til grunn. Jeg kaller dem henholdsvis for ”metode-kritikk” og ”vurderings-kritikk”.

Metode-kritikk

Konstruksjon av variabler, med et sett av kategorier som en gruppe enheter skal tilordnes, hører til de mest grunnleggende grep i vitenskapelig metode. Derfor er det også klare regler for hvordan en slik konstruksjon skal skje for å kunne regnes for vitenskapelig. Et grunnleggende krav er at kategoriene er så godt definert at en forsker med minst mulig tvil og vilkårlighet skal kunne tilordne hver enkelt enhet til en (og bare en) av kategoriene, og at en annen forsker skal kunne komme til samme resultat (intra- og intersubjektiv reliabilitet). Dette fungerer best når det er klart påvisbare ytre kjennetegn ved enhetene som ligger til grunn for kategoriseringen (dvs. operasjonalisering). Det finnes også et krav om validitet, at kategoriene skal være knyttet til et teoretisk rammeverk (modell, overordnet teori med utledbare hypoteser) som gjør det mulig å tolke meningsfullt de resultater man kommer fram til etter opptelling av forekomster på de ulike kategoriene. Dette spørsmålet skal jeg kommentere under neste punkt (vurderings-kritikk).

Nyheter blir klassifisert på mange måter: lokale, nasjonale eller internasjonale; tema (politikk, økonomi, ulykker, forbrytelser), kilder, enkelt-nyhetskriterier, osv. For hver av disse kan det selvsagt være mange avgrensingsproblemer, men dette er problemer som kan løses praktisk ved å presisere de ytre kjennetegn som skal ligge til grunn for kategoriseringen. Til hjelp har man også det teoretiske rammeverket, som i tvilstilfeller kan gi veiledning om hvor man mest fruktbart skal trekke grensene mellom de ulike kategoriene.

Problemet med kategorien ”negative nyheter” (og de motsvarende ”positive” og ”nøytrale”) er at det aldri er blitt formulert noen entydige deskriptive kriterier for hva denne ”negativiteten” skal bestå i. Dermed blir det lett i praksis den enkelte koders subjektive opplevelse ved den enkelte nyhet som avgjør, og vi er farlig langt på vei over i en form for kategorisering som naturvitenskapene forlengst har distansert seg fra; ingen botaniker vil i dag klassifisere blomster med kategorier som ”skjønne”, ”nøytrale” og ”stygge”? Spørsmålet blir selvsagt: ”negativt” for hvem, sett fra hvilket (politisk og annet) ståsted eller verdsett? Selvsagt er ulykker og katastrofer (relativt) ukontroversielt negative, men hva med f.eks. en diktator som styrtes, undertrykte grupper som gjør opprør, våpenlager som sprenges, m.m.? Illustrerende for denne type dilemmaer er et lite hjertesukk som glapp fra et par studenter som i sin semesteroppgave hadde kategorien ”negative nyheter” på sitt kodeskjema: ”Men er det negativt at den svarte befolkninga i Sør-Afrika gjør opprør eller at det lages reportasjer om undertrykkelse og nød? Vi mener ikke det...” (Så vidt jeg husker, kategoriserte de likevel slike nyheter som ”negative”).

Så er spørsmålet om det fins noe teoretisk rammeverk som forklarer hvorfor ”negativitet” skulle være en nyhetsfaktor (dvs. nyhetskriterium), og dermed hjelpe til med å definere begrepet operasjonalt. Verken Galtung/Ruge eller deres ”etterfølgere” har, etter mitt skjønn, levert noen overbevisende teoretisering og/eller operasjonalisering. Jeg kan ikke se at begrepet har noe annet ”teoretisk” grunnlag enn den generelle kritikken mot vestlige nyhetsmedier og -byråer, men kritikken er mer moralistisk enn den er en testbar teori som bl.a. kan si noe om *hvorfor* det forholder seg slik (at ”negativitet” er et reelt nyhetskriterium, og at det rammer u-landene spesielt sterkt). Dermed er vi over i neste punkt:

Vurderings-kritikk

Når brukere av begrepet ”negative nyheter” verken kan angi noen tilfredsstillende måte å operasjonalisere begrepet på, og heller ikke har noen klar teori for hvorfor ”negativitet” skulle være et nyhetskriterium, har de bare ett ”forsvar” å falle tilbake på: verdissetet u-landssolidaritet. Resonnementet er som følger: ”Negative nyheter” er negative på to plan: ikke bare innholdsmessig (som drøftet ovenfor), det er også negativt å bli rammet av negative nyheter, så å si! Dersom det er slik at nyhetene om u-land er uforholdsmessig ”negative” (f.eks. sammenlignet med i-land), er dette en urettferdighet som det bare er bra at den kritiske forskningen avslører og dokumenterer, omtrent på linje med at det er bra å avsløre rasistiske og kvinnediskriminerende holdninger i en del mediesjangre. Og dette er bra selv om man p.t. måtte mangle en god teori for hvorfor det er blitt slik.

Resonnementet er besnærende, men parallellen er problematisk. Begrepet ”negative nyheter” er ikke bare metodisk problematisk (som vist ovenfor); også premisset ”det er negativt med negative nyheter” er problematisk, men dette på et vurderingsplan, og min kritikk er at de som (ukritisk) har anvendt begrepet ”negative nyheter”, ikke i det hele tatt har gått inn på en verdi-drøfting.

Problemet med verdi-orientert forskning er som regel ikke at det er noe ”galt” med det verdissetet som legges til grunn. ”Problemet” er at verden er sammensatt, også verdi-messig, og at det som regel fins flere andre mulige verdisset som også er relevante for den del av virkeligheten man vil utforske. Og enda ”verre”: ulike verdisset har den leie egenskapen at de lett kommer i konflikt; det som er til gunst for ett verdisset, kan være til skade for det andre. For medie- og journalistikkforskere skulle ikke dette være noe ukjent fenomen; velkjent er f.eks. konflikten mellom de hver for seg meget gode verdissetene kritisk journalistikk og personvern.

I dette tilfellet: Det fins andre verdisset hvor ”negative nyheter” aldeles ikke trenger ikke komme ut som noe ”negativt”. Det verdisset som vel her ligger nærmest, er faktisk ett av hovedprinsippene i det demokratisk-liberale journalistiske verdisset: Viktige og konsekvensrike hendelser *skal* rapporteres! Det viktige spørsmålet er om rapporten er vesentlig og sannferdig, ikke om den er ”positiv” eller ”negativ”, hvem som vil like eller mislike den, osv. I tråd med dette er det naturlig å spørre: *Hvem* er det som misliker at det (angivelig) er så mange ”negative” nyheter fra u-landene? Hvem er det

egentlig man er solidarisk med? Er det de vanlige, fattige folkene i u-landene som "diskrimineres" ved at verden ellers får høre om alt det gale som skjer i deres land? Kanskje, eller kanskje ikke, men det er knapt drøftet i den "kritiske nyhetsforskningen". Jeg stiller derfor opp en minst like plausibel mothypotese: De som misliker "negative nyheter", og som kritiserte dem bl.a. i UNESCO-debattene på 1970-tallet, er ikke "det jevne folk" i u-landene, men deres elite, deriblant også diktatoriske ledere. De mislikte (og misliker) sterkt at omverdenen får vite noe – ja nettopp – negativt om deres hjemland. Jeg vet ikke sikkert, men det finnes også andre indikasjoner på det samme, ikke minst de vansker en del av disse lederne legger i veien for journalister som ønsker å avdekke misforhold bak deres blankpussede fasade. Også fra vår egen verdensdel kjenner vi eksempler på at "negative", ja også katastrofale, hendelser rett og slett ble "ikke-nyheter", og bare ble avdekket gjennom utenlandsk etterretning, eller ved at regimene falt og mange ubehagelige sannheter om deres fortid kunne avsløres!

Meningen med dette resonnerer er på ingen måte å slå dem som bruker begrepet "negative nyheter" i hartkorn med verdens diktatorer, heller ikke å "frikjenne" vestlige nyhetsmedier for skjev og mangelfull dekning av store deler av verden. Meningen er å peke på farene ved i (medie)forskningen å forfølge ett enkelt verdsett uten noen som helst motforestilling, kritisk refleksjon eller tanke på andre mulige og relevante verdsett.

'U-landsnyheter'

Min kritikk av begrepet "negative nyheter" har jeg som nevnt utdypet i en tidligere artikkel (Sande 1990). I dag er jeg også blitt mer oppmerksom på en annen slagside i kjølvannet av at u-lands solidaritet har fått sette sitt preg på nyhetsforskningen. Også begrepet "u-landsnyheter" går det nå an å sette et lite spørsmålstegn ved.

Begrepet har ikke på langt nær de samme svakheter som begrepet "negative nyheter". Det har en klart deskriptiv forankring, på nivå med inndelingen i f.eks. lokal-nyheter, nasjonale nyheter, og internasjonale nyheter. Det forutsetter (i tillegg til de generelle regler for å stedfeste en nyhet) at man har klare kriterier for hvilke land som er "u-land". Svakheten ligger i det som i dag synes å være en manglende forankring i et teoretisk rammeverk. Det fins ingen opplagt teori for hvordan et lands status som u-land (uansett definisjon) skal påvirke hvordan det dekkes i den internasjonale nyhetsformidlingen. En slik teori er riktignok fullt mulig (f.eks. mangelfull medieinfrastruktur til å forsyne omverdenen med egenprodusert nyhetsstoff), men er ikke lagt til grunn av de "u-landssolidariske" forskerne som bruker kategorien "u-landsnyheter".

Et trekk ved den etter hvert akkumulerte forskning i internasjonal nyhetsformidling som jeg synes avtegner seg, er at så å si alle lands nyhetsmedier prioriterer lokale og nasjonale nyheter framfor internasjonale, og at utlandet (som stort sett mangler det sterke nyhetskriteriet nærhet/identifikasjon) behandles stort sett over samme lest, enten det dreier seg om i-land eller u-land, og at det er de samme kriteriene for "godt stoff" som gjelder overalt (se f.eks. Sogstad/Mellum 1985). Kriterier som sensasjon, kuriositeter, elite-personer, "de 4 k-

er" (krig, krise, konflikt, katastrofe) er de som må til for at utlandet i det hele tatt skal vekke interesse, og det er slett ikke sikkert at i-landene får noen "bedre behandling" enn u-landene i de enkelte lands utenlandsdekning. Katastrofer og kuriositeter er like "godt stoff" enten de kommer fra Nord-Irland eller fra Burundi!

Om vi for et øyeblikk setter u-lands-solidariteten i parentes, er det ikke så vanskelig å se det enkle medievitenskapelige poeng at ett av de viktigste skiller går mellom innenriks-nyheter og utenriks-nyheter. Når det er forskjeller innen gruppa av utenlandsnyheter, er dette forskjeller som kan føres tilbake til mange mulige bakgrunnsvariabler, hvorav "grad av utvikling" bare er én, eller rettere: en enkelt gruppe, i og med at det fins mange kriterier på "utvikling". Når enkelte "utland" kommer bedre eller dårligere ut i den internasjonale nyhetsstrømmen, er det neppe (bare) fordi de er henholdsvis i-land eller u-land. Begrepet "u-landsnyheter" synes dermed å være mer verdimeisig og ideologisk enn medievitenskapelig motivert.

At disse enkle sammenhengene i så lang tid har vært forkludret, skyldes at u-landssolidariteten har satt et såpass sterkt preg på denne type forskning. (Et neppe helt representativt skrekk-eksempel på hvor denne forkludringen kan føre av sted, iallfall hos ukritiske forskere, så jeg nylig i en semesteroppgave som sammenlignet "u-landsdekningen" i en norsk og en indisk avis: *Aftenposten* og *The Times of New Dehli*. Ikke uventet kom sistnevnte ut med best "u-lands-dekning", selv sagt mest fordi Indias naboland hører til denne kategorien. Derimot ble det interessante forholdet at Europa overhodet ikke var dekket av den indiske avisa, iallfall ikke i undersøkelsesperioden, overhodet ikke kommentert!)

Noen konklusjoner

1. Det er både riktig og nødvendig at (medie)forskningen har verdiforankringer, dvs. tar utgangspunkt i allment aksepterte verdsett, og samler inn og tolker data i lys av disse.
2. Denne verdiforankringen har sine farer som (medie)forskere bør være oppmerksomme på, og ikke glemme å vurdere kritisk. Ikke bare virkeligheten skal vurderes kritisk i lys av verdiene; også verdiforankringen selv bør reflekteres og drøftes kritisk.
3. Denne kritiske holdning til verdiforankringen har ingenting å gjøre med den foreldete positivistiske posisjonen at forskningen skal være "verdinøytral". Heller ikke har den noe å gjøre med hvor godt (moralsk, humanistisk, demokratisk, etc.) og ukontroversielt det valgte verdsettet er; det fins ingen direkte sammenheng mellom "gode verdier" og god forskning.
4. Kritikken mot verdiforankret forskning retter seg mot faren for *ensidighet*. Med ett enkelt verdsett er lett å miste av syne at virkeligheten, både empirien og verdiene, er sammensatt. Det å se, og velge ut, empirisk materiale gjennom brillene til ett verdsett kan medføre innsnevring av synsfeltet (skylapper) som gjør at man både overser de deler av virkeligheten som ikke er relevante for verdsettet, og at det fins andre, like "gode" verdsett, som også er relevante.

Alternative verdisett kan lede til andre evalueringer av den samme empirien, ja også å avdekke andre empiriske data.

5. I denne artikkelen har jeg kritisk drøftet (medie)forskning som har hatt u-landssolidaritet som verdisett, og påvist klare svakheter utfra allment aksepterte regler for vitenskapelig begrepsdannelse, uten å sette spørsmålsteget ved verdien av u-landssolidaritet i og for seg. Men den samme

type av kritisk drøfting kan, iallfall i prinsippet, anvendes på alle andre typer av verdisett som legges til grunn i (medie)forskningen. (Selv er jeg blitt oppmerksom på visse parallelle svakheter med den ikke uvesentlige del av medieforskningen som har "demokratisk deltakelse" som sitt verdisett. Men dette er et så stort lerret å bleke at det får komme som en egen artikkel eller monografi!)

Litteratur

Galtung, Johan & Mari Holmboe Ruge (1965): "The Structure of Foreign News", i *Journal of Peace Research*, 1965.

Sande, Øystein (1990): "...alt stygt som hender kring heile verdi..." Påstanden om det negative som nyhetskriterium, i *Pressens årbok 1990*.

Sogstad, Knut og Mellum, Liv (1985): *Nyheter fra sør til nord: om u-landsnyheter i norske medier*. Institutt for Journalistikk, Fredrikstad.

